

Motion till riksdagen 2018/19:2301

av **Jonas Eriksson m.fl. (MP)**

En jämlik skola

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om finansiering av jämlikhet i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skattepengarna ska nå fram till eleverna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa ett mer fritt och rättvist skolval och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minskade barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämlikhetsmiljarder till förskolan och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fritidshemmets kompensatoriska uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i läroplanerna införa ett förstärkt ansvar för att i utbildningen inkludera inslag som leder till ökad rörelse bland eleverna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att implementera läsa-skriva-räkna-garantin och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatta lässatsningar och lagstiftning om bemannade skolbibliotek och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kulturens plats i skolan och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut och kvalitetssäkra lärarutbildningarna och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett professionsprogram för lärare och rektorer och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge fler möjlighet att arbeta och studera till lärare samtidigt och tillkännager detta för regeringen.

Sammanfattning

Kunskapsresultaten i svensk skola stiger. Det syns i PISA, TIMSS och de andra internationella studierna. Vi har återtagit en topposition i läsning. Nu ser vi också en tydlig vändning när det gäller andelen elever som är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Tydligast är förändringen bland pojkar. Detta sammantagna trendbrott är en arbetsseger för lärare, rektorer och elever. Barnen lär sig mer. Hårt arbete från lärare, rektorer och elever ger resultat. Men systemet brister fortfarande. I resultaten hörs nämligen en starkt ringande varningsklocka: Ojämligheten ökar. Var och i vilken familj du växer upp påverkar dina resultat allt mer. Och ojämlikhet drabbar aldrig bara några, den drabbar alla.

För att fortsätta se förbättrade kunskapsresultat krävs därför en utbildningspolitik som sätter insatser för en mer jämlik skola främst. Skolpolitiken har alltför ofta präglats av en ovilja att ta tag i de stora problemen. Snabba utspel om sådant som borde vara professionens ansvar har stått i vägen för en diskussion om de grundläggande systemfelen med marknadifiering, otydligt ansvar, brister i stöd till lärare och rektorer och växande ojämlikhet. Politikens uppgift är att ge rektorer och lärare rätt förutsättningar att göra sitt jobb. Rätt förutsättningar att skapa en skola där alla elever får en ärlig chans.

Miljöpartiet lyfter därför i den här motionen fram de byggstenar som vi menar krävs för en mer jämlik skola, från förskola till gymnasium. Det handlar sammanfattningsvis om

- mer resurser till de skolor som behöver det mest
- att bryta skolegregationen
- bra start i förskola och fritidshem
- rätt stöd, i rätt tid
- bildning för alla
- fler behöriga lärare till de skolor som har det tuffast.

Mer resurser till de skolor som behöver det mest

På Skolkommisionens förslag införde Miljöpartiet i regering en unik förstärkning av den statliga finansieringen av grundskolan och förskoleklassen som fullt utbyggt innebär 6 miljarder kronor årligen för ökad jämlikhet i skolan. Stödet fördelas så att resurserna viktas med hänsyn till socioekonomiska faktorer så att alla får mer men de kommuner och skolor som har det tuffast får mest. Det är av mycket stor betydelse att staten fortsatt tar ansvar för att finansiera skolans likvärdighet och att takten för utbyggnaden av stödet ligger fast.

Miljöpartiet i regering tillsatte också en utredning med uppdrag att förbättra och tydliggöra ansvarsfördelningen för skolans finansiering mellan stat och kommun så att man kan vara trygg med att alla skolor har de resurser som krävs för att ge alla barn bästa möjliga utbildning, och uppfylla skollagens krav på stöd utifrån elevens behov. Det är ett viktigt nästa steg i en mer jämlik finansiering av skolan.

För Miljöpartiet är det också viktigt att de skattepengar som går till skolan når fram till eleverna och utbildningens kvalitet. Då måste den nuvarande ordningen förändras. Skolor ska drivas med professionalism och engagemang för uppdraget, inte i vinstsyfte.

Pengarna som vi betalar i skatt ska gå till det de är avsedda för och eventuella vinster ska återinvesteras i verksamheten.

Bryt skolsegregationen

I en stark skola möts elever med olika bakgrund i samma klasser. Därför är den ökande skolsegregationen ett stort problem. Den starka bostadssegregationen får stor inverkan även på segregationen i skolan. Det är mot den bakgrunden av stor betydelse att nya skolor planeras så att det underlättar upptagning från bostadsområden med olika socioekonomisk profil. Redan idag kan kommuner och fristående huvudmän göra en hel del med dagens regler när det handlar om planering av skolor, beslut om upptagningsområden och liknande, men det behövs också fler och bättre verktyg för att bryta skolsegregationen. Skolvalet som det fungerar idag förstärker segregationen. Man ska inte behöva stå i kö från BB för att kunna få plats i en populär skola. Därför tycker Miljöpartiet att reglerna för skolvalet behöver förändras. Skolvalet måste bli fritt och rättvist för alla.

Därför har Miljöpartiet i regering låtit en utredare undersöka förslag på urvalsmekanismer som bidrar till att bryta skolsegregationen och ger ett mer rättvist system. För fristående skolor ska åldersgränser för när man får stå sig i kö undersökas. Ett annat exempel som utredningen ska titta närmare på är användningen av s.k. skolkedjor, där elever på en skola med lägre årskurser har förtur till en bestämd skola med högre årskurser. Den viktiga utgångspunkten är att kommunerna ska ha möjlighet att skapa en jämnare fördelning av nyanlända elever och elever med olika socioekonomisk bakgrund i de kommunala skolorna, till exempel genom att kommunerna kan ta hänsyn till socioekonomiska parametrar när elever placeras på en skola. Förslag ska också lämnas på formerna för gemensamma antagningssystem för kommunala och fristående skolor inom en kommun eller region. När utredningen lämnar sitt förslag är det viktigt att se till att vi verkligen får förändrade regler på plats som ger ett mer fritt och rättvist skolval som kan bidra till minskad skolsegregation.

Bra start i förskola och fritidshem

Mindre barngrupper i förskolan är viktigt både för barnens lärmiljö och för de anställdas arbetsmiljö. Miljöpartiet drev i regering igenom att hela 2,3 miljarder gick till mindre barngrupper i förskolan. Samtidigt återinförde Miljöpartiet i regering riktmärken för barngruppernas storlek. Det har varit viktigt för svensk förskola. Statistiken visar nu också att barngrupperna är mindre än på mycket länge. Men det är väldigt viktigt att den utvecklingen nu fortsätter så att alla kommuner lever upp till Skolverkets riktmärken, som baseras på aktuell forskning. Att pressa in för många barn i förskolegrupperna får aldrig bli en metod för att spara pengar. Det handlar om barnens bästa och en förskola med tid för lärande. Miljöpartiet vill därför behålla och utöka statsbidraget för mindre barngrupper i förskolan. Vi är också beredda att lagstifta om ett tak för barngruppernas storlek om de nuvarande riktmärkena och stimulansbidragen inte har tillräcklig effekt i närtid.

Även förskolan behöver finansieras så att jämlikheten säkras. Skolinspektionens särskilda granskning av förskolans kvalitet och måloppfyllelse visar att förskolan har många styrkor men även en del utmaningar och att kvaliteten varierar alltför mycket. Förskolan i Sverige är inte likvärdig för alla barn. Brist på jämlikhet är inte minst allvarligt eftersom förskolans kompensatoriska uppdrag har stor betydelse för att bryta segregationen. Samtidigt är personalen förskolans viktigaste resurs. Att vi har tillräckligt många anställda i förskolan som har kompetens för uppdraget är avgörande för att säkra kvaliteten och jämlikheten. Det tryggar också de anställdas arbetsmiljö. Miljöpartiet vill därför även på förskolans område investera i personalen och för stärkt jämlikhet, genom att införa jämlikhetsmiljarder till förskolan på liknande sätt som i grundskola och förskoleklass. Vi vill att satsningen införs från och med 2019 och successivt skalas upp till 2 miljarder årligen från och med 2022. Jämlikhetsmiljarderna ska riktas så att det ger mer till alla men mest till de kommuner och förskolor som behöver det mest genom att fördelningen sker utifrån ett socioekonomiskt index. Jämlikhetsmiljarderna ska förenas med ett krav på att de kommuner som tar emot bidraget inte får skära ner på sina egna kostnader för förskolan. Förskolans jämlikhetsmiljarder ska kunna användas både till att anställa fler, höja lönerna, erbjuda personalen bättre kompetensutveckling eller öka tillgången på specialpedagoger, allt utifrån de lokala behoven.

En annan viktig aspekt för en likvärdig och kvalitativ förskola är möjligheterna att rekrytera personal. Vi ser idag en stor brist på förskollärare. Miljöpartiet vill därför att blivande förskollärare som arbetar i förskolan ska kunna studera på deltid med full lön.

Ett bra fritidshem och en stark fritidspedagogik spelar stor roll för eleverna. Det kan stärka skolans kompensatoriska uppdrag, stödja i lärandet och ge elever bättre verktyg för att arbeta tillsammans. Samtidigt har vi sett hur grupperna växt och förutsättningarna för lärarna på fritidshemmet försämrats. Miljöpartiet i regering gjorde flera insatser för att stärka fritidshemmet, både med statliga resurser och stärkt status för de som arbetar i fritidshemmet, men det finns mycket kvar att göra. Just nu pågår på Miljöpartiets initiativ en utredning som ska föreslå åtgärder för att stärka fritidshemmets kompensatoriska uppdrag så att skillnaderna i elevernas förutsättningar att ta till sig utbildningen utjämnas. Det är viktigt att utredarens resultat tas på allvar och leder till stärkt kvalitet och ökad jämlikhet i fritidshemmet.

Rätt stöd, i rätt tid

Allt fler unga mår dåligt, särskilt bland flickor. Det blir ett hinder också för lärandet och skolgången. En bra elevhälsa ska vara tillgänglig för eleverna och ska kunna hjälpa lärarna att vara en motor i arbetet för trygghet och studiero på skolan. Det kräver en förstärkt elevhälsa som också sätter stödet till den enskilde eleven i centrum. Det kräver också en utvecklad samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och den allmänna hälso- och sjukvården. Ingen elev ska falla mellan stolarna!

För att det ska finnas tillräckligt med tid och kompetens att bedriva ett snabbare, mer tillgängligt och mer välkoordinerat arbete krävs fler anställda i elevhälsan. Miljöpartiet i regering införde ett statligt stöd till elevhälsa som har lett till 900 fler anställda och mer måste göras. Det statliga stödet behöver utökas så att fler skolläkare, skolsköterskor, skolpsykologer och skolkuratorer kan anställas.

Det får inte bero på var en elev går i skola om han eller hon får rätt stöd eller inte. Tidiga insatser är viktiga för elevernas självkänsla och kan i fråga om grundläggande färdigheter, som exempelvis läsa och skriva, även motverka svårigheter i andra ämnen. Miljöpartiet i regering drev därför igenom läsa-skriva-räkna-garantin. Garantin innebär en stärkt rätt för elever att få de stödinsatser de har behov av tidigt i sin skolgång och på så sätt få en ökad möjlighet att nå kunskapskraven. Nu är det viktigt att läsa-skriva-räkna-garantin också förverkligas på ett bra sätt så att den blir till konkret stöd för lärare och elever i skolan.

Rörelse under skoldagen kan främja elevernas utveckling. Det finns studier som visar på positiva kopplingar mellan fysisk aktivitet, motorisk träning och skolprestationer. Därtill finns det en grupp elever som sällan eller aldrig deltar i skolans undervisning i idrott och hälsa, är stillasittande på rasterna, sällan tillhör föreningsidrotten och i övrigt inte är fysiskt aktiva på sin fritid. Skillnaderna är stora beroende på uppväxtort, kön och föräldrarnas utbildningsnivå. Därför är det viktigt att ta tillvara de möjligheter och tillfällen som finns under skoldagen för att engagera och aktivera alla barn till mer rörelse, vilket i förlängningen kan leda till en mer jämlik hälsa och mer jämlika förutsättningar i skolan. Därför vill Miljöpartiet att det i läroplanerna införs ett förstärkt ansvar att i utbildningen inkludera inslag som leder till ökad rörelse bland eleverna. Förändringarna ska utformas så att alla elever ges lika möjligheter till mer rörelse utifrån deras olika förutsättningar och behov.

Bildning för alla

Läsning är grunden för så mycket av all annan inläring. I skolans första år måste barn få möjlighet att gå från att lära sig läsa, till att kunna läsa för att lära. Det är en förutsättning för att kunna tillgodogöra sig faktakunskaper, men utvecklar också koncentrationsförmågan och är grunden för att skaffa förmåga till kritiskt tänkande och att kunna skilja sanning från lögn, fakta från åsikt.

Det finns klyftor i läsförmågan i dag. Klyftor i läsförmåga skapar avstånd i samhället och kostar – mänskligt, socialt och på sikt även ekonomiskt. Därför har vi som samhälle – och särskilt skolan – ett ansvar för att alla verkligen får stöd i att utveckla en god läsförmåga.

Miljöpartiet drev i regering fram en kraftsamling för läsningen. I folkbiblioteken investerades 250 miljoner kronor per år så att litteraturen ska kunna komma närmare människor. Bemanningen inom skolbiblioteken förstärktes. Projektet Bokstart växte, där små barns språkutveckling och intresse för böcker stimuleras i familjer som inte alltid har egen erfarenhet av läsning. Nu under 2018 får alla förskolor ett litet förskolebibliotek, om 50 böcker. Läslovet har inrättats. En läsa-skriva-räkna-garanti har gjorts till lag i skolans tidiga år. Fritidshemmets läsning stärks. Nu ser vi också positiva trender. För första gången på lång tid ser vi att fler böcker säljs, och än viktigare: läskunskapen stärks bland allt fler.

Miljöpartiet menar att regeringen nu har ett ansvar att förvalta det arbete som påbörjats. De förslag som Läsdelegationen lämnade måste tas vidare. Det ska lagstiftas om skolbibliotekarier, inrättas ett läsråd och läsa-skriva-räkna-garantin ska bli fullt ut genomförd på alla skolor. Mobiliseringen för stärkt läsning måste fortsätta.

Konst och kultur är inte ytlig smyckning eller enkel förströelse. Det är vägar för att förstå världen, att kunna arbeta kreativt och nyskapande med avancerade processer. Det är ingen slump att några av våra främsta forskningsinstitut i världen aktivt arbetar med att föra samman konstnärer och forskare för att skapa ny kunskap. Vår framtid handlar om att unga får redskapen att förstå och förändra världen, och där spelar de estetiska ämnena stor roll. Det vi lär oss i de estetiska ämnena hjälper lärandet i stort.

En stark kulturell bildning ger förmågan att förstå och kommunicera om det allra svåraste. Det behövs som mest i en tid där världen är under stor och snabb förändring. Under den borgerliga regeringstiden monterades kulturen i skolan ner. Förutsättningarna för kulturskolorna försämrades, och i gymnasiet tog man aktivt bort estetiska ämnen för de allra flesta elever.

När Miljöpartiet hade ansvar i regering investerade vi istället stort i kulturskolan. För första gången någonsin utformades en samlad politik för en stark och likvärdig kulturskola i hela landet, där alla barn och unga kan få möjlighet att prova att stå på scen eller spela ett instrument.

Men när regeringen föreslog ett estetiskt ämne för alla gymnasieelever valde de borgerliga att stoppa detta tillsammans med Sverigedemokraterna. Det var inte främst ett nederlag för regeringen utan för alla gymnasieungdomar som därmed nekas möjligheten att komma i kontakt med olika kulturella uttryck och utveckla sina skapande talanger. Det drabbar så klart hårdast barn som växer upp i hem eller på platser där det är långt till närmsta konsertupplevelse eller teaterscen.

Mobiliseringen för stärkt läsning måste fortsätta. Miljöpartiet vill också ge estetiska kunskaper större plats i utbildningen, från förskola till folkbildning. Vi vill att alla barn och unga ska kunna få plats i en kulturskola. Vi backar heller inte på vårt krav om att estetiska ämnen ska återinföras på samtliga nationella gymnasieprogram. För Miljöpartiet är bildning för alla en självklar del av en jämlik skola.

Fler behöriga lärare till de skolor som har det tuffast

Skickliga lärare med förmågan att möta varje elev utifrån den enskildes behov och förutsättningar är en nyckel för en jämlik skola. Vi ser färre behöriga och erfarna lärare i de skolor som har det tuffast. Lärarbristen utmanar därför skolans jämlikhet. Det finns inget Alexanderhugg som ensamt löser lärarbristen men det finns många viktiga och nödvändiga insatser som gör stor skillnad och möjliggör fler behöriga lärare till de skolor som har det tuffast.

En nödvändig åtgärd är att fortsätta bygga ut antalet utbildningsplatser och samtidigt höja kraven under lärarutbildningen. De som vill bli lärare, och klarar den svåra lärarutbildningen, ska också kunna bli lärare.

Det är avgörande att lärare och rektorer får bättre möjligheter att utvecklas i yrket än idag. Miljöpartiet vill därför att ett professionsprogram för lärare och rektorer blir verklighet i linje med det förslag som lämnades av Björn Åstrand i utredningen En bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner. Det innebär bland annat att förskollärare, lärare och rektorer får förutsägbara kompetensnivåer som vägleder utvecklingen i yrket, att vi får till stånd tydliga processer för att erkänna lärares och rektorers kompetens, att vi skapar en mer samlad och förstärkt kompetensutveckling och att vi får större möjligheter att rekrytera de skickligaste lärarna och rektorerna till att utföra de svåraste uppgifterna. Just möjligheten att använda kompetens mer strategiskt

så att de skolor som har det tuffast också får möjlighet att rekrytera de allra skickligaste lärarna och rektorerna är viktigt för skolans jämlikhet.

Kontinuerlig utveckling i yrket och en god löneutveckling för de lärare som tar sig an de svåraste utmaningarna har betydelse, men för att långsiktigt locka de skickligaste lärarna till skolorna med störst utmaningar krävs även insatser för lärarnas arbetsmiljö, som mindre klasser och mer tid för planering, uppföljning och mötet med varje enskild elev.

Läraryrket kräver innovativa, kraftfulla insatser och nära samverkan mellan staten, huvudmännen och de universitet och högskolor som anordnar lärarutbildningar. En sådan viktig insats är att få fler att kombinera studier och arbete. Miljöpartiet vill därför skala upp den framgångsrika modellen för lärarutbildning där studenterna kombinerar studier och arbete. Det mest kända och välutvecklade exemplet är samarbetet mellan kommuner och högskola i Dalarna. Miljöpartiets förslag utgår från att sådana goda lokala initiativ nu behöver spridas och skalas upp så att det blir möjligt för fler kommuner och högskolor att arbeta på liknande sätt. Högskolan i Dalarna vittnar om ett högt söktryck på utbildningen och studenterna har högre meritvärde än studerande på högskolans vanliga lärarutbildning. En ny grupp studenter får möjlighet att studera, de som har familj, är inne på arbetsmarknaden och gärna blir behöriga lärare men har svårt att återgå till studiemedel. Det bidrar till ökad rekrytering till lärarutbildningen samtidigt som skolorna redan nu får tillgång till lärare som på sikt blir behöriga.

Jonas Eriksson (MP)

Maria Ferm (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Elisabeth Falkhaven (MP)

Annika Hirvonen Falk (MP)

Emma Hult (MP)

Åsa Lindhagen (MP)

Amanda Palmstierna (MP)

Lorentz Tovatt (MP)

Leila Ali-Elmi (MP)

Emma Berginger (MP)

Maria Gardfjell (MP)

Annica Hjerling (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Rasmus Ling (MP)

Anna Sibinska (MP)